

**Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei
Praecepta Pars ...**

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Sectio II. Hæresis materialis, & formalis cum sua excommunicatione, &
pœnis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

110 Tract. II. In 1. Præcept. Decal. Cap. II.
id valdè augeat malitiam hæresis, saltem in
muni & tutiori sententia.

SECTIO II.

*Hæresis materialis, & formalis cum
Excommunicatione, & pœnis.*

SUMMARIUM.

12. Differentia inter ignorantem, errantem, & hæreticum.
13. Quid sit hæresis generatim?
14. Quid sit hæresis materialis? in ea triplex est gradus
seu triplici modo potest quis esse hæreticus materialiter.
15. Hæresis formalis quid? constituitur formaliter
materialiter per pertinaciam.
16. Quando quis dicatur hæreticus pertinax.
17. Pertinacia triplex gradus ex parte personæ.
18. Pertinacia triplex gradus ex parte objecti.
19. Tres resolutiones corollariæ.
20. Hæresis formalis est peccatum gravissimum, gravius
thanatismo, & Judaismo.
21. Ut quis incurrat excommunicationem in hæresis
hæresin latam, debet esse 1. hæreticus formaliter
(liter in hoc examinandus)
22. 2. Internus, & externus simul.
23. Scilicet hæresin internam voce vel actione manifestans
mala exterius distinctè ac assertivè manifestans.
24. Quando, seu quibus casibus fiat, vel non fiat hæresis
formalis, & excommunicationem incurrat
non incurrat?
25. Recensentur aliæ pœnæ huic excommunicationi
nexæ.

12 **N**Ota in materia Fidei multum differre
ignorantem, errantem, & hæreticum.
Ignorans in materia Fidei dicitur, qui ex mera
ignorantia veritatis assentitur errori alicui seu proprio

Seft. II. De hærefi materiali & formali. III

ioni erroneæ contra Fidem absque eo, quod ratione aliqua vel argumento moveatur; & non assensurus, si veritas ei constaret, vel proponeretur. Cujusmodi sunt innumeri, etiam inter Catholicos. Hi planè neque hæretici dici possunt, neque errantes propriè, cum non formali & positivo erroris motivo, sed merâ ignorantia rei ducantur. *Errans* propriè dicitur, qui alicui errori seu propositioni erroneæ contra Fidem assentitur, & adhæret ob rationes quasdam sibi apparentes, cum imaginatione veritatis, vel etiam pietatis, paratus tamen corrigi, si ei veritas proponeretur: ac proinde neque hi hæretici sunt formaliter, defectu pertinaciæ. De his utrisque eleganter D. Augustinus Epist. 162. *Quis nescit illo tempore. (Arianorum) obscuris verbis multos pauci sensu fuisse deceptos &c.* Et *Qui sententiam suam quamvis falsam atque peruersam pertinaci, animositate defendunt, præsertim quam non audacia sua presumptionis pepererunt; sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: Querunt autem contra sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum inveniunt, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* Hæc D. Aug. Hæreticus denique propriè dicitur homo baptizatus Christiani nominis errori alicui contra veram Fidem voluntariè & pertinaciter adhærens, ac correctionem excludens, ut mox latius. Et hinc communissima definitio est hæresis in materialem & formalem.

ASSER-

ASSERTIO II.

Hæresis materialis est hominis baptizati Fidem professi erroneus assensus contra quam veritatem Fidei ex sola ignorantia, errore proveniens, absque pertinacia voluntatis persistendi. Hæresis formalis verò, est hominis baptizati, ac Christianam Fidem professi voluntarius, ac pertinax contra aliquam veritatem Fidei: Peccatum mortale gravissimum vius Paganismo, & Judaismo. Communis Theologorum.

Jam advertisti in utraque definitione, nus, in quo conveniunt hæresis materialis & malis; simul ac differentiam utriusque. plico.

§. I.

Hæresis generativa.

131. **E**st hominis baptizati. Hinc excluduntur Paganismus ac Judaismus hominum baptizatorum, ac Fidem Christi nunquam fessorum.

II. *Ac Christianam Fidem professi.* Excluduntur etiam baptizati; ac Christi Fidem nunquam amplexi, vel professi, utpote post baptismum in infantia susceptum, deinde educati semper infideles, Turcas, Judæos. At quid de Catholicis; qui ante Baptismum susceptum Fidem Christianam amplexi & professi sunt, & errori alieni contra Fidem pertinaciter assentiuntur? Eos hæreticos affirmant multi. Plures negant; sed lis est de nomine.

Hi enim etsi in conscientia & fide DE I contra-
hant peccatum hæresis contra susceptam veram
Fidem Christi, in foro tamen Ecclesiæ, & in or-
dine ad censuras ac pœnas Ecclesiasticas propriè
hæretici non sunt; hæreticus enim propriè dici-
tur, qui ab Ecclesia, cujus membrum erat, con-
traria in Fide sentiendo se segregat; ut propterea
subjectus sit pœnis Ecclesiæ. Catechumenus, au-
tem ante Baptismum licet per Fidem susceptam
inchoativè membrum Ecclesiæ factus sit, non
tamen formaliter & completè, cum Fidem in
Baptismo solemniter professus non sit (est enim
Ecclesia Christi congregatio hominum Fidem
Christi solemniter professorum) consequenter
nondum subjacet censuris, vel pœnis Ecclesiæ.

III. *Contra aliquam veritatem Fidei*, seu ve-
ritati Fidei ex parte repugnans. Nam error con-
tra totam Fidem Christianam non hæresis, sed
Paganismus vel Judaismus erit, aut apostasia ad
illos, aut denique Atheismus perfectus.

IV. *Erroneus assensus*: seu error positivus,
nimirum assensus intellectus contrarius, vel con-
tradictorius veritati fidei. Excluditur omnis in-
fidelitas negativa tantum ignorantia, incredulitas,
dubium negativum, modo tamen explicato. *Seçt.*
præced. Quæ licet peccata sint contra præceptum
affirmativum Fidei de sciendis & credendis Arti-
culis Fidei, quia tamen Fidei veræ positivè non
contrariantur, vel contradicunt; hæresis esse non
possunt. Excluditur quoque hæresis, vel infidelitas
positiva externa tantum, quæ quis intus in animo

veram Fidem retinens absque assensu in confessione
 um, solum exterius verbo, signo vel factore assensum
 Fidem negat, & falsam Sectam provitetur. Hæc in
 enim quis interiùs assentiatur & iudicet, vel
 Christum non esse in Eucharistia: etsi vero qui p
 facto exterius ita significet, v. g. non genetiã
 etendo, non caput aperiendo, & consequens
 mortaliter peccet contra præceptum negantur.
 non negandi Fidem contra virtutem Religionis
 hæreticus tamen simpliciter non est: etsi plican
 sumptivè talis censi possit in foro Ecclesiæ legem
 infra de excommunicatione hæreticorum in res ri
 bitur. Atque in his terminis velut genere hæreticis
 potius materiali conveniunt hæresis *materialis* & *formalis*;
 & si in his terminis sistetur, & de &
 accedat pertinacia voluntaris re ipsa erit hæretic
 materialis. Itaque

§. II.

Hæresis materialis

44 **E**st ejusmodi erroneus assensus contra aliquam
 Fidei veritatem ex sola ignorantia, & p
 rone proveniens absque pertinacia voluntaria
 eo persistendi, contra auctoritatem Ecclesiæ. Et quos r
 ignorantia illa, vel error potest esse aut incult
 lis, aut culpabilis & vincibilis, eaque vel Trinit
 vel lata, crassa, supina, vel denique etiam affectu
 & directè voluntaria. Ideò triplicis gradus dicitur
 qui possunt hæretici materiales. Certè
 elata

Primi gradus hæretici materiales sunt Catholici
 stiani, sive aliàs illam veram Fidem Catholicam

in confite sectam falsam & hæreticam professi, qui
factore assentiuntur alicui errori contra veritatem Fidei
retur lex invincibili omninò & inculpabili ignorantia,
licet vel errore, adeoque absque omni pertinacia:
si vero qui proinde non tantum à crimine hæresis, sed
non generatim ab omni peccato contra Fidem immunes
consequuntur: & nisi aliunde deficient, salutem non exci-
negant. Tales sunt plurimi, maximè rudiores,
Religionem tantum inter Catholicos, præsertim in ex-
: etiam applicandis rebus Fidei sub recordibus Pastoribus
ecclesiæ legentes, sed etiam inter hæreticos: nam om-
orum ritè baptizati, sive à Catholicis, sive ab hæ-
enere hæreticis, postea verò inter hæreticos vel infideles
materialiter educati & continuò conservati, ubi de vera Fi-
, & de Religione Catholica, aut omninò nihil au-
erit hæretici, aut audiunt solum confutando, irriden-
do, blasphemando referri, aut non audiunt, nisi
absurda & infanda, ut Papam esse Antichristum,
bestiam, idolum, ut Deum adorari, adeoque ve-
ra invincibili ignorantia veræ Fidei Catholicæ la-
porant. Hi sanè retinent habitum Fidei in Ba-
ptismo infusum, qui non nisi per actum infidelita-
tis formalis amittitur: Deinde eas Fidei veritates,
quos nobiscum communes habent, unde de SS.
Trinitate; Verbi Incarnatione, aliisque mysteriis
Symboli, Fidei divina & supernaturali credunt.
Certè nisi aliunde peccent, à salute excludi mini-
mè possunt. Lege *D. August.* supra cit. Epist.
relata c. 126. dixit *Apostolus 24.9.3.*

Secundi gradus hæretici materiales sunt Ca-
tholici illi, qui scilicet Fidem Catholicam Ro-
manam

manam profitentur, atque Catholicæ Ecclesiæ
fallibilem Authoritatem in rebus Fidei propo-
dis agnoscunt, & tamen ex ignorantia vincunt
& culpabili, etiam quantumvis crassas, lata,
na, opinionem aliquam contra Fidem veram
nent, eo ipso tamen, quo universaliter veram
dem profitentur, & Catholicæ Ecclesiæ Aucto-
ritatem in rebus Fidei agnoscunt, non pertinaces
sed parati se corrigere, si contra Ecclesiæ
& definitionem esse sciant. Hi nimirum
culpabilem & crassam ignorantiam voluntari-
rantes in rebus Fidei mortaliter peccent
virtutem Fidei, quia tamen pertinaces non
hæretici tormales non sunt, neque ex com-
municationes & pœnas hæreticorum incurrunt.
presè. *D. August. Epist. 162. Turrecremata
nus Alphonsus a Castro: alii que congestis
lib. 2. c. 7. n. 20. Vasq. 1. 2. disp. 1. 26. c. 2. Lay
lib. 2. traët. 1. c. 13. n. 2.* Ratio mox infra dabitur.
*Tertii gradus hæretici materiales esse possunt
iisdem Catholicis contra aliquam Fidei veritatem
errantes ex ignorantia etiam affectata, non
pertinaciter contra Authoritatem Ecclesiæ
solum ob tædium discendi, metum scrupulorum
vel similem causam. Addit Lugo de Fide
20. sect. 6. n. 190. & seq. etiam ac liberius errant
in Fide: etiam non sine aliquo maligno in-
fiam vel Pontificem affectu, secluso tamen
temptu Ecclesiæ quoad Auctoritatem, nimirum
adhuc parati se corrigere; fide contraria, mea
propositione Ecclesiæ constaret. Sis non erit*

resis formalis, sed peccatum infidelitatis negativæ contra primum Fidei præceptum affirmativum de scientia credendorum necessariorum ad salutem.

Ratio omnium est: quia quamdiu aliquis erga Catholicam Ecclesiam rectè affectus est agnoscens ejus infallibilem Authoritatem res Fidei proponendi, & paratus ab ea corrigi, tamdiu se non opponit pertinaciter Ecclesiæ, aut ab ea se separat, consequenter formalis hæreticus non est: Sed qui ex ignorantia culpabili crassa, vel etiam affectata ob dilcendi tædium, vel similem causam tenet errorem aliquem contra Fidem; v.g. non esse purgatorium, vel infernum ante extremum Judicium, eum utique derelicturus, si intelligat Catholicæ Ecclesiæ repugnantem esse, talis adhuc Catholicæ Ecclesiæ rectè affectus est; consequenter nec pertinax, rebellis, nec hæreticus est. Esset autem, si ignorantia esset affectata sic, ut novet veritatem inquirere, quia auctoritatem Ecclesiæ minoris æstimat, contemnit, liberè in rebus Fidei errare vult, ut de se patet. Quandocunq; ergo ignorantia affectata est ex maligno in Ecclesiam affectu, & contemptu Ecclesiæ quoad Authoritatem, ex falsa nimirum opinione de Authoritate ejus fallibili in proponendis rebus Fidei, atque ita ad liberiùs errandum, ut ita mente affectus, sit ut, etiamsi constaret de mente Ecclesiæ contraria, tamen nollet à sua opinione erronea recedere, tunc sine dubio erit hæresis formalis & positiva infidelitas, etiamsi talis ignorans alioquin Fidem

H ;

Ca-

Catholicam profiteretur: unde eos, qui cum affectatu, vel crassa ignorantia Fidem vel falsam profitentur esse veros formales hæreticos, mox dicam inferius. Ita cum alii *Lugo* citatim sic explicans *Sanchez*, *Vasquez*, & alios communiter indistinctè asserentes esse hæreticam, quando ignorantia affectata est ex proprio in Ecclesiam affectu, vel ad liberius credendum in Fide.

§. III.

Hæresis formalis.

Est ejusmodi hominis baptizati & Christiani Fidem professi contra aliquam Fidem tatem assensus erroneus, vel error voluntarius pertinax. Hic exprimitur ratio formalis constitutiva hæresis & hæretici formalis, & cluduntur omnes hæretici materiales tantummodo supra assignati.

Debet ergò hæresis formalis esse error voluntarius non tantum voluntario communi, quod ne peccatum debet esse voluntarium, sed voluntario aliquo speciali & pertinaci oppositi Fidei: nam sicut ad Fidem requiritur pius voluntatis inclinantis intellectum ad assentiendum veritati Fidei obscurè revelatæ; ita ad hæresim formalem requiritur prava affectio voluntatis assentiendum contrario, vel contradictorio, & pertinaciter contra Authoritatem Ecclesiæ proponentis talem veritatem: in qua pertinacitate consistit ratio formalis constitutiva hæresis formalis, & differentia essentialis ab hæresi

materiali tantum & cum sit tres gravissimi momenti, accuratus explicanda est ea,

Pertinacia.

Pertinax hæreticus dicitur, cum quis sciens suam sententiam vel Sectam esse contra Ecclesiæ Catholicæ Definitionem, nihilominus eam retinet, nimè paratus corrigi ab Ecclesiæ Autoritate, nisi forte evidenti ratione convictus, quacunq; te causa id faciat, sive ex contemptu & odio Ecclesiæ, sive ex superbia, vel contradicendi libidine; sive ex alio respectu vel affectu quocunq;: talis enim putat iudicium Ecclesiæ non esse sufficiens motivum credendi, suamque opinionem Ecclesiæ universalis Autoritati præfert, quæ est verissima pertinacia. Ita DD. communiter cum Layman. cit. lib. 2. tract. 1. cap. 13. Seu ut cum aliis brevius explicat. Coninch. hic disp. 18. dub. 7. à n. 78. quando quis etsiam si ei veritas Fidei sufficienter & credibiliter proponatur, ita ut de ea prudenter dubitare non possit, contrarium tamen iudicat, à quo nollet avelli quavis auctoritate, nisi evidenter convictus.

Unde valdè hic notandum 1. Ad pertinaciam hæresis minimè requiritur mota temporis, cum instanti fieri possit talis voluntarius & pertinax assensus contra Autoritatem & propositionem Ecclesiæ. 2. Nec requiritur, ut quis talem sententiam erroneam mordicus teneat contra factum admonitionem ab Ecclesia in foro conscientiæ, in ordine ad peccatum hæresis & excommunicationis poenam incurrendam; licèt id requiratur in foro

externo, & in ordine ad externas pœnas afflic-
 das, ut notat communis *DD.* sententia *Valentia*, aliisque cit. Lugo eadem *disp.* 2. *sec.*
n. 157. 3. Neque requiritur ad pertinaciam haereticis, ut quis cognoscat oppositum suæ sententiae
 esse verum, aut proponi ab Ecclesia infallibilis
 Authoritatem in rebus Fidei proponentis haereticis
 te; id enim ordinariè non agnoscunt hæretici: im-
 possibile est tenere actu contrarium simul
 mel, si quis actu agnosceret oppositum et
 rum, aut ut verum propositum ab Ecclesia
 libilem Authoritatem habente, ut cum aliis
 Lugo *cit.* *n.* 165. sed sufficit, quod alicui
 sua veritas & Ecclesiae infallibilis Authoritas
 cienter proposita vera sit, ita ut de ea ampli-
 tionabiliter dubitare non possit, juxta dicta
sect. 3. §. 2. Unde ulterius 4. Pertinacia haereticorum
 immediatè, directè & explicitè non est contra
 ritatem, aut veritatem DEI, nunquam enim
 lunt agnoscere vel fateri hæretici se agere vel
 re contra veritatem revelatam, verbum, aut
 veritatem Dei, quin potius contendunt suos
 res esse veritates revelatas à Deo per ipsum pu-
 putum verbum Dei; sed immediatè & directè
 pertinacia est contra Authoritatem & propo-
 nem Ecclesiae, quam possent & deberent ag-
 scere, tamen agnoscere pertinaciter nolunt
 tamen quia revera Ecclesia Catholica defacto
 fallibiliter sufficienter proponit veritates reve-
 à Deo prima Veritate, quod ipsi possent & de-
 rent agnoscere; eo ipso tunc pertinaciter repug-

1. A
 quer
 2. re
 vina
 prin
 & ip
 & in
 resis
 F
 nim
 prop
 F
 sent
 gle
 sect
 thon
 de v
 tem
 elesi
 bic
 sunt
 Cat
 plic
 illi,
 fessi
 res
 pifi
 de F
 dub

lica Ecclesiæ, idè tamen errores suos nesciunt, quia veræ Fidei argumenta & rationes dubilitatis cognoscere culpabiliter omittunt, contemnunt, neque Ecclesiæ Catholicæ in Eidei proponendis infallibilem Authoritatem noscere volunt, sive deinde agatur in genere tota Religione, sive in particulari de hoc vel illi titulo Fidei. Hi sunt & manent verè hæreticæ males, ac hæreticorum pœnis subjecti: qui ipso, quo Sectam contradicentem Ecclesiæ Catholicæ palàm profiteri pergunt, & in sua culpa crassa vel affectata ignorantia verum inquirere cognoscere culpabiliter omittunt, veræ Ecclesiæ se pertinaciter opponunt, & formales hæretici sunt. Communis DD. quos generatim loquitur rectè explicat Layman *cit. c. 12. n. 3. & c.* 14. disertè docet D. August. lib. 4. de Bapt. contra Donatum c. 16. inquit; *Constituamus duobus modis: unum eorum sentire id de Christo, v. g. Photinus opinatus est, & in ejus hæresi baptizari extra Ecclesiæ Catholicæ communionem. Alii verò hoc idem sentire, sed in Ecclesiæ Catholicæ baptizari, existimantem ipsam esse Catholicam: istum nondum hæreticum dico nisi manifestè sibi doctrinam Catholicam Fidei resistere maluerit, & illud, quod terebat, elegerit; Quod antequam fiat, manifestum est, illum qui foris baptizatus est, priorem. Itaque in hoc sola falsa opinio; in illa verè etiam ipsa divisio corrigenda est: Sed in nostro ipsorum Sacramenti veritas repetenda.* Hæc S. Doctor.

Secundus, isque communis gradus hæresis formalis ac pertinacis est sentire contra Authoritatem & Definitionem Ecclesiæ, *veritate sufficienter proposita*, at nunquam adhuc agnita: tales sunt communiter hæretici in nostris partibus, saltem prudentiores & rerum periti. Habet enim Ecclesia Catholica pro se tot & tanta motiva, ut ejus notitia se ingerat etiam nolentibus, ut volentes nolentes sæpè farentur hæretici suam fidem esse quidem meliorem in vita, at nostram meliorem in morte; quare in mortis articulo eam facillè amplectuntur, re ipsa comprobantes se non veritatis studio, sed alio terreno affectu vel respectu duci ad hæresin amplectendam. Tales ergò quamvis sciant opinionones suas esse contra Authoritatem Ecclesiæ sibi sufficienter propositam, tamen velut oculis clausis avertentem intellectum ad sua motiva contraria, Ecclesiæ judicio stare nolunt, quòd eam, ejusque in rebus Fidei proponendis infallibilem Authoritatem agnoscere nolint, sed sua sapientia & rationibus nixi, sententias suas Catholice Ecclesiæ Definitionibus præferre audent, simulantes se velle corrigi, cum tamen re ipsa corrigi nec velint, nec possint, quamdiù Judicem superiorem in Fidei rebus agnoscere, & Ecclesiæ sensui & definitioni stare nolunt. De quibus S. Augusti. lib. de utilitate credend. c. 18. dicit: *Nimis amando sententiam suam, & invidendo melioribus, usque ad hæresis sacrilegium pervenire diabolica presumpcio est.*

Tertius gradus supremus ac pessimus, non tamen

men

men adeò communis, hæresis formalis ac nacis est sentire contra Authoritatem & pationem Ecclesiæ, etiam *veritate jam agnitate eorum*, qui sciunt etiam convincibiliter pruræ rationibus, & alijs motivis suam sententiam esse falsam. sententiam verò Ecclesiæ veram hilominus odio Ecclesiæ vel Papæ, superbi malitiâ excæcati, contra propriam scientiam conscientiam suam contrariam docete & conantur. Tales fuerunt Hæresiarchæ Lutherus Calvinus &c. & modò ferè sunt ministri qui licet quotidie in Scripturis versentur, & scriptura, maximè accedente ratione, & SS. PP. & antiquæ Ecclesiæ universalis consensu eos convincat, suâ tamen malitiâ Scripturâs contorquent, & falsasque interpretationes comminiscuntur, sive ut docti appareant, sive ut populum vinciant. Hos meritò principaliter hæreticos finit S. August. l. c. *Hæreticus est, ut mea ferunt, qui alicujus temporalis commodi, & maiori glorie, principatusq; sui gratiâ novas & falsas opiniones gignit, vel sequitur, sciens utique, esse falsas.*

Dices: Si veritas Catholica ipsis sufficienter proposita sit, & maximè etiam cognita, quomodo possunt dissentire? & si sciunt suas opiniones falsas, quomodo possunt iis assentiri? Respondetur, quia facta quacunque positione, etiam agnitione veritatis, & suæ falsitatis, ob nata tamen voluntate ex causis indicatis, internum tamen mox avertunt à consideratione motivorum veritatis, ac velut eorum oblitæ, motivis lucis

errorum toti incumbentes manent æquè ac magis obstinati in suis erroribus. Certum autem est, dum actu agnoscunt veritatem Catholicæ Ecclesiæ, & falsitatem suæ fidei, non posse tunc simul & semel aut veritati dissentire aut falsitati assentiri, quousque præfato modo intellectum à motivis veritatis avertant, & ad contraria motiva tota vi convertant. Quæ benè nota.

Aliter ex parte objecti crediti triplex potest assignari gradus hæreticorum formalium ac pertinacium. *Primus* est eorum, qui sentiunt contra veritatem aliquam, quam defacto sciunt ad Ecclesiam esse definitam, & ad credendum propositam, & oppositum esse damnatum, præfato modo agnoscere nolunt. *Secundus* est eorum, qui etiam ante definitionem Ecclesiæ adeò firmiter & tenaciter adhærent alicui opinioni suæ, ut positivè concludant, quòd etsi Ecclesia contrarium definiret, tamen acquiescere nollent: hoc ipso pertinaces contra Ecclesiam, & hæretici, etsi non contra veritatem illius Articuli v. g. Beatissimam Virginem esse non vel esse immaculatè conceptam, qui potest esse verus, tamen contra Articulum universalem, nimirum Ecclesiæ Authoritatem in rebus Fidei proponendis esse infallibilem. Tales etiam esse possunt inter Catholicos, v. g. in disputatione de dicta immaculatâ Conceptione Beatissimæ Virginis. *Tertius* est eorum, qui erroneè credentes aliquam sententiam esse de Fide definitam oppositam tamen tueri volunt: hi sunt formaliter hæretici, quod nimis sufficit, & non materialiter, cum re-

vera res non sit de fide, & definita ut error
putant. Denique de pertinacia ad hæresin re-
fita universaliter loquitur D. August. *Sapientia*
Epist. 162. *Qui in Ecclesia Christi moribus*
aliquid pravumque sentiunt, si correcti, ut
rectumque sapiant, resistant contumaciter, sicut
pestifera, & mortifera dogmata emendare non
sed defendere persistent, hæretici sunt.

COROLLARIUM.

19 **E**X dictis patet solutio unius, & alterius
questionis hic proponi solitæ. *Prima:* An
gans propositionem, vel conclusionem Theo-
logicam, scilicet ex una præmissa de Fide
altera lumine naturali nota deductam v.g.
conclusionem hujus Syllogismi. *Omnis homo*
rationalis: Christus est homo: ergo Christus
rationalis. Hanc, inquam, conclusionem negat
an ideò sit hæreticus? Affirmat *Canus*, *Valerius*
supra q. 11. n. 1. At rectius negant alii
communiter cum *Layman cit. cap. 13. num. 7.*
ratio est: quia talis vel agnoscit veritatem
missarum, & bonitatem illationis, aut non
agnoscit? Si cognoscit, non potest negare con-
clusionem: si non cognoscit, non est ei sufficiens
proposita conclusio, consequentur eam negare
non potest dici hæreticus, nisi ita pertinaciter
negaret, ut facta quacunq; propositione etiam
Ecclesiam universalem, nollet tamen admittere.
Secunda questio. An revelationi divina
privatim factæ aliquis pertinaciter dissentiens
hæreticus? *Negant* aliqui apud Sanchez lib. 1. c. 1.

moral. c. 7. n. 13. Ipse verò cum aliis affirmat
 indistinçtè. Sed placet respondere distinçtè cum
 Layman cit. lib. 2. c. 13. n. 6. talem verè forma-
 liter & positivè esse infidelem; nam sicut omnis
 ille, qui ob Authoritatem Dei revelantis tanquam
 unum formale credendi motivum, veritatem
 aliquam prudenter & piè credit, verè fidelis est,
 fidei Divinæ actum exercet: ita huic oppositum
 formalem actum infidelitatis exercet, quisquis
 revelationi divinæ sibi factæ imprudenter & per-
 tinaciter dissentit. 2. Talem essentialiter non vi-
 deri differre ab hæretico: quia revelationem rei
 credendæ à Deo fieri publicè & privatim, non est
 essentialis, sed accidentalis tantum fidei, vel in-
 fidelitatis differentia. 3. propriè & in rigore lo-
 quendo talem non esse hæreticum formalem, nec
 hæreticorum pœnis subjectum: hæresis enim
 propriè est error contra fidem Catholicam, & ille
 propriè hæreticus dicitur, qui in dogmatibus
 fidei Ecclesiæ universali contumaciter resistit:
 talis non est in proposito; ergò &c. Hæresis ergò
 formalis & pertinax hæcenus explicata est

§. IV.

*Peccatum mortale gravissimum, gravius Paga-
 nismo, & Judaismo.*

Certum apud omnes. Docet imprimis ipse
 Christus Matth. 18. *Sic autem Ecclesiam non
 audierit, sit tibi sicut Ethnious & Publicanus.* Ubi
 licet de correctione proximi delinquentis sermo
 sit, constat tamen nullos esse magis incorrigibi-
 les,

les, atque Ecclesiæ monitionibus & doctrinâ in Ec-
belles, quàm hæreticos. 2. Petri 2. Hæreticorum
cuntur, *superinducere sibi celerem perditionem cand*
portare adversum se execrabile iudicium. Sic e-
perditionis, quibus caligo tenebrarum repleta
est in æternum: Et addit disertè Petrus v. 17. *Circum-*
anim refugientes coinquinationes mundi in
tionem Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi.
his rursus, implicati superantur, facta sunt
posteriora deteriora prioribus. Melius enim dicitur
illis non cognoscere viam Fustitiæ, quam ac a
agnitionem, retrorsum converti aliquod illud mun-
ditum est sancto mandato. Ex quo facilis serv-

Ratio est: Pejus facit, qui Christo Salvatori ni pe-
cognito, ejusque sancto mandato & Fidei exco-
pta post agnitionem veritatis, & justitiæ fingi-
sum revertitur, quàm qui Christum Salvatorem pron-
& viam justitiæ nunquam agnovit: atque prof-
ticus baptizatus, & Fidei Christi instituta i. c.
Fidei & justitiæ recedit, cujus veram notitiam alii
nunquam habuit Paganus, vel Judæus: man-
error hæretici pejor, graviusque peccatum ad h-
quàm Pagani vel Judæi. Unde Paulus ad Timotheum
v. 10. statuit: *Hæreticum hominem post unam*
secundam correptionem devota, sciens, qui
versusest, qui ejusmodi est, & delinquit,
est proprio iudicio condemnatus.

Atque hinc vi potestatis à Christo collata
tro, ejusque Successoribus Principibus Ecclesiæ
Matth. 16. v. 19. *Quodcunque ligaveris super*
terram, erit ligatum & in cælis. Antiquissimus
U
eus,
tion
inc

in Ecclesia semper fuit, graves & obstinatos peccatores, sed specialiter hæreticos, excommunicandi, jam à tempore Apostolorum usurpatus. Sic enim Paulus I. ad Timoth. testatur, se Hymenæum, & Alexandrum tradidisse Sathanæ, quia circa Fidem naufragaverunt. Et hinc est.

ASSERTIO III.

Omnis hæreticus formalis internus, atque externus, qui scilicet hæresin animo conceptam voce vel actione mortaliter mala externis distinctè ac assertivè manifestat, ipso facto incurrit excommunicationem lata sententia, Papa soli hodiè reservatam, nec non alias pœnas excommunicationi per se, vel per accidens annexas. Hæc est prima excommunicatio Bullæ Cœnæ sic dictæ, quod singulis annis feriâ V. Cœnæ Domini publicè promulgetur Authoritate Pontificia, quam ex professo explicant Navarr. c. 27. n. 55. Tolet. lib. I. c. 19. Suarez De censuris disp. 21. sect. 2. & alii plures apud Sanchez lib. 2. moral. c. 9. Layman cit. c. 14. n. 1. Conditions autem requisitæ ad hoc, ut hæreticus incurrat eam excommunicationem in Assertionè expressæ, nunc explicandæ sunt.

§. I.

Omnis hæreticus formalis.

UT quis incurrat eam excommunicationem, requiritur, ut sit verus & formalis hæreticus, juxta definitionem hæresis formalis Assertionè præced. §. 3. latè explicatam. Minimè verò incurrunt eam hæretici materiales tantùm, qui

scilicet errorem aliquem contra veram Fidem
 nent ex sola ignorantia crassa, supina, affectu
 absque tamen pertinacia contra Authoritatem
 clesie juxta dicta ibid. §. 2. Quales plerum
 sunt homines plebei & rusticani, rudes & simp
 ces apud hæreticos educati: Quos malè Confe
 rii vel Parochi inscii, aut laborem subterfugien
 statim remittunt ad alium habentem potestatem
 absolvendi ab hæresi, non sine eorum confu
 & errore: sed ipsimet prius examinare debent
 si solum errantes vel ignorantes, adeoque ma
 riales tantum fuisse hæreticos deprehendant
 necessariis Fidei instruere, & confessos absol
 debent. Istud autem faciliè deprehendunt ita
 minando.

I. Quàm diu est, ex quo de Fide nostra cogit
 & saltem dubitare inceperis de Fidei nostræ
 tate, & tuæ falsitate? Si nunquam ita cogit
 vel dubitavit, aut licet cogitaverit, vel dubit
 rit, veritatem tamen inquirere non potuit de
 instructionis veræ, cujusmodi plures sunt
 hæreticos & Lutheranos; simpliciter erit
 rans invincibiliter, adeoque hæreticus materia
 tantum primi gradûs supra explicati, & sic
 necessariam instructionem absolvendus à qua
 Confessario approbato à reliquis peccatis.

II. Si verò ita cogitavit & dubitavit de sua
 dei falsitate, & nostræ veritate, quære ulterius
 an veritatem inquirere vel cognoscere studuerit
 vel culpabiliter neglexerit? Si ex tunc veritatem
 inquisivit, eaque utcunque cognitâ ad te acc

vel à te primùm veritatem cognoscere petit, habes rursus innocentem hæreticum materiale. Instrue ergò, & absolve. Sin verò veritatem inquirere culpabiliter neglexit; quære, ex quo motivo? Si solum ex tædio discendi, ob affectus & respectus humanos, ad liberiùs errandum vel peccandum &c. paratus tamen corrigi ab Ecclesia, si veritas proponeretur: rursus manebit ignorans, vel errans, etsi culpabiliter, ignorantia crassa vel affectata, non sine gravi peccato morali contra præceptum affirmativum Fidei de scientia credendorum, non tamen hæreticus formalis, sed materialis tantum secundi & tertii gradus supra explicati: ideòque adhuc post instructionem competentem, & confessionem, à quovis Confessario approbato absolvendus. Si verò neglexit inquirere veritatem ignorantia crassa vel affectata ex odio & contemptu Ecclesiæ, ejusque Authoritatis, cujus judicio stare noluit, jam erit hæreticus formalis primi gradus supra explicati, ideòque remittendus ad facultatem habentem.

III. Tandem quærat: an non subinde reverà agnoverit veritatem nostræ Fidei, & suæ Sectæ fallitatem, saltem sibi sufficienter proponi ad credendum, & tamen in sua Secta quacunq; de causa affectu vel respectu permanserit? Si sic: en habes hæreticum omninò formalem consummatum secundi aut tertii gradus supra explicati, ac proindè, si facultate eum absolvendi careas, necessariò remittendum.

Internus simul & externus.

22 **H**æresis potest esse aut interna tantum, aut externa tantum, aut interna & externa simul.

I. Hæresis interna tantum est error voluntarius & pertinax in Fide, sed intus reservatus in corde, & nullo modo, vel non sufficienter verbo vel signo externo manifestatus. Et licet talis hæresis interna verus & formalis hæreticus sit coram Deo, & in foro conscientiae, non tamen talis est in foro externo Ecclesiae, neque excommunicacionem, aut alias poenas spirituales ab Ecclesiasticis inflictas incurrit. *Ratio est:* quia Ecclesia non iudicat de merè occultis: quare talis hæreticus internus, qui hæresin suam nullo modo non sufficienter manifestavit exterius, à quo Confessario approbato absolvi potest & debet, ad alium remittendus, nisi fortè pro plenioribus instructione.

II. Hæresis externa tantum dicitur error contra fidem, externo tantum signo, verbo, vel facto ostensus, servata intus veritate Fidei: ut qui pressè vel interpretativè verbo, signo, vel factum falsam Sectam hæreticam profitentur, vel potius tantum simulant, prout latius explicatum est in *ced. §. 4.* Et eiusmodi hæretici externi tantum licet revera coram Deo, & in foro conscientiae neque hæretici formales, neque excommunicati sint, sed simpliciter peccato mortali peccent contra præceptum externae confessionis Fidei.

quolibet legitimo Confessario absolvi possunt, per se loquendo: in foro tamen externo Ecclesiæ & pro hæreticis, & pro excommunicatis habentur, & pœnis Ecclesiasticis subjacere coguntur; quia Ecclesiæ judicat secundum exteriora, atque ex actibus externis propriis hæreseos, meritò præsumit actus internus hæresis, & punit, nisi oppositum aliundè constet & probetur. Et si talis pro hæretico & excommunicato publicè declaretur, tanquam talis & vitari deberet, & absolvi non posset, nisi Ecclesiæ reconciliatus.

III. Hæresis interna & externa simul est error pertinax contra Fidem, & intus animo conceptus, & foris verbo, signo, vel facto sufficienter manifestatus. Et ejusmodi hæretici interni & externi simul, ultra peccatum mortale gravissimum, incurrunt excommunicationem latæ sententiæ in ipso puncto, quo hæresin mente conceptam exterius verbo, signo, vel facto manifestant, & profitentur, sive in publico coram Communitate, & tunc dicuntur hæretici publici: sive in privato coram paucis, & tunc dicuntur hæretici occulti, clancularii, æque perniciosi, & excommunicati; per accidens enim est, tunc à nemine audiri. Hinc dicitur ulterius:

§. III.

Hæresin distinctè & assertivè manifestat.

Nimirum qui hæresin verò animò conceptam²³ voce vel actione externa distinctè significa-

cativa, & mortaliter mala, clariùs assertive
 festat, & profitetur. *Ratio*: quia Ecclesia
 nem excommunicat ut hæreticum, nisi pro
 peccatum mortale hæresis externum ac sensu
 non potest autem peccatum mortale hæresis
 externum, nisi quis hæresin internam animo
 ceptam, 1. exterius distinctè & determinatè
 nificat: utpote verbo vel scripto, signo vel
 vel omissione facti sive ex natura sua, sive ex
 stitutione, sive ex consideratis circumstantiis
 sonarum, loci, temporis, hæresin internam
 stinçte & determinatè significantibus. 2. E
 dem affectivè, seu animo asserendi ac profi
 suam hæresin, & non habeat aliam intentionem
 ut mox patebit: alioquin eo ipso non erit
 tum hæresis externæ, & consequenter. 3. *ne mortaliter mala*: quippe ab hæresi
 profecta vel imperata. Ita DD. passim cum
 chez *lib. 2. c. 8. num. 7. & 17. Layman lib. 2. c. 14. num. 3.* Quibus benè percipi
 est intelligere casus, quibus quis incurrat
 non incurrat eam excommunicationem. Nam

I. Non fit hæreticus externus formalis, &
 excommunicationem incurrit, qui suam
 sentem hæresin internam aperte manifestat
 festariò vel alteri solam consilii & instructio
 gratiã: quia talis manifestatio, cum non fit
 mo asserendi, vel profitendi hæresin, sed
 veritatem inquirendi animo, non est actus
 lus, sed bonus, adeoque ab Ecclesia puniri

na, præsertim tam gravi, non potest. *Communis cum Sanchez. Layman. cit.* Item non incurrit excommunicationem, qui hæresin internam manifestat in somno, vel plena ebrietate, esto quis in ebrietate occidens hominem puniri possit, & etiam excommunicationem incurrat. Dispar ratio est; quia hæresis consistit & completur in intellectu, & per verba externa solum significatur; non possunt autem verba significare hæresin, nisi præsentem, & consequenter prolatio hæretici dogmatis non potest esse peccatum externum hæresis, nisi ab interno peccato hæresis directè procedat, & impetur: neque hîc sufficit voluntarium indirectum, licet enim sciat quis, se in ebrietate solere disputare de Fide, & hæreticas suas opiniones effutire, quia tamen ea prolatio in plena ebrietate à præsentem peccato hæresis non procedit, nec consequenter præsens peccatum hæresis significat, non est formalis hæresis externa, ut ex se patet. At verò homicidium, etsi præsupponat voluntarium internum, tanquam causam moralem, tamen consistit & completur in externo opere, & ideò est verum peccatum externum homicidii, etsi indirectè tantum & in sua causa sit voluntarium in ebrio: qui nimirum sciens se in ebrietate solere rixari, contendere, percutere &c. se inebriando voluntariam causam posuit homicidii secuti, ideòque in utroque foro, & conscientiæ, & externo homicidii poenis ac censuris utpote excommunicationi & irregularitati &c. subjacet.

II. Hæreticus formalis externus fit, & excommunicationem incurrit, qui hæresi internam infectus, distinctè & exterius profitetur verbo scripto v. g. dicens, vel scribens Christum non esse verum hominem, non esse verè realiter in charistia &c. At non incurreret, si uteretur verbo vel scripto indifferenti, vel non determinante v. g. si actu sentiens Christum non verum Deum, solum diceret exterius: non est Deus: vel caput concuteret &c. aut episcopus internam hæresin scriberet signis aliis ignotis sibi soli cognitis; talis enim reverà non manifestat suam hæresin, sed occultam tenet male Sanchez. *c. 8. n. 8. & 10. Layman hic c. 14.* plures apud ipsos. Item non incurrit excommunicationem, qui apertè asserit se aliquando hæresin Lutheri sectatum esse, aut habere propositum sectandi: talis enim non manifestat, vel præsentem hæresin, sed solum præteritam, vel propositam futuram, cum quo stat, ut interea tamen Fidem in animo retineat. Sanchez *cit. n. 22. Azorius, alii cum Layman cit.* addentes talem justè puniri posse. Item non incurrit excommunicationem, qui dum scribit, disputat, legit, dicitur &c. pronuntiat hæresin, quam etiam ipse tenet interioriter, ipse tunc solum pronuntiat ut hæresin aliorum, nihil ad se referendo. Quemadmodum etiam si disputes de tali hæresi, quam reverà interioriter tenes, ita tamen ut ex tua disputatione non appareat, te verè ex animo & propria mente asserere vel approbare velle talem hæresin, sed solum

putativè loqui, non eris hæreticus externus, nec consequenter excommunicatus, ut etiam notavit Tamburin. cit. lib. 2. in Decal. c. 1. §. 4. n. 7. & 8.

III. Hæreticus formalis externus fit, & excommunicationem incurrit; qui suam actualem hæresin internam exterius *distinctè significat* signò vel factò, ex natura sua, ex institutione vel circumstantiis personarum, loci, temporis, hæresin significantibus, utpote, qui intus hæreticè credens Christum non esse in Eucharistia, Sacram Hostiam pedibus conculcasset, conspuerit, dum elevatur, vel transfertur, vel dum transit, genu non flecteret, caput non aperiret, ita quidem, ut appareat id fieri deliberatè, & non possit præsumi factum ex inadvertentiâ &c. Ut notant DD. communiter. Item qui hæresi Lutherana infectus interiùs, ordinariè frequentat eorum conventus, conciones, & maxime eo ipso, quo communicaret eorum cœnæ, coram eorum ministro matrimonium contraheret: Item qui nunquam aut rarissimè accederet Ecclesiam Catholicorum, statim temporibus Missam audire, communicare &c. negligeret, nisi adessent tales circumstantiæ, ut ejusmodi omissiones oblivioni, vel justæ causæ in foro externo adscribi possent. *Azorius, Toletus, alii cum Sanchez, & Layman cit. n. 4.*

IV. Idem omninò dicendum de eo, qui hæresi Lutherana, jejunia Ecclesiastica reprobante, infectus, diebus ab Ecclesia interdictis, carnem

comedit passim, sapius aut etiam semel
 tum, ita tamen, ut non appareat vel iusta, vel
 habilis causa excusans, vel saltem levitas,
 am Catholici quandoque jejunia violare
 illicite solent; sed ex indiciis ac circumstantiis
 evidenter appareat, eum nullâ aliâ causâ, quâ
 perversâ mente & hæretica id facere. Vide
preced. sub finem. Sanchez cit. n. 17. hoc
dicens: Si quis motus heresi interna, qui
licere esum carniū diebus prohibitis, tan-
quam carniū ederet, ut esus ratione parvitas
tantum veniale esset, non fore hæreticum
num, & excommunicatum; Sicut leviter &
ter tantum percutiens Clericum, excommu-
tus non est. Sed rectè notat Layman cit. n. 4.
 limitationem non esse universaliter in omni
 veram, cum possint quandoque tales circumstan-
 tiæ concurrere, ut etiam exigua comestio
 sufficiens sit protestatio hæresis: utpote si
 sa intentione explorandi ac discernendi
 publicè apponantur carnes, ut ex iis comedere
 discernantur à Catholicis: hic hæreticus
 tus sine contraria protestatione, vel modica
 iis comedens, etiam peccet venialiter tantum
 tra Ecclesiasticam legem, ex Temperantia
 vo latam, tamen mortaliter delinquit, & ex-
 municationem incurrit, quatenus hæresim
 internam sufficienter manifestat, & protestatur.
 Ubi discrimen adverte esse inter peccatum
 num hæresis (quod solum consistit in signifi-
 catione, & manifestatione hæresis in animo compo-

quæ manifestatio etiam in levi materia sufficienter fieri potest, adeoque peccatum mortale erit) & inter peccatum externum percussio Clerici, quod consistit in executione malignæ voluntatis, qualis executio in levi materia non potest fieri, sufficienter ad peccatum mortale externum: esto interna voluntas percutiendi graviter peccatum mortale fuerit, & in Confessione explicandum sit, minime tamen excommunicationem inducit: quippe quæ fertur in percussioem externam mortalem, & non in solam malam voluntatem internam. Vide Navarrum in explicatione *Bulle cas. 1. n. 3.*

§. IV.

Omnésque pœnas excommunicationi per se vel per accidens annexas.

Pœnæ excommunicationi per se annexæ, & 28
velut intrinsecæ sunt. 1. Seperatio à Corpore Christi & Ecclesiæ quoad meritum & quoad numerum. 2. Privatio usûs omnium Sacramentorum activè & passivè, excepto Pœnitentiæ. 3. Privatio suffragiorum Ecclesiæ communium omnium. 4. Privatio omnis confortii Fidelium, excepto casu necessitatis. 5. *Traditio Sathana in interitum carnis*, 2. Corinth. 5. Nam olim in Ecclesia primitiva excommunicati statim à dæmone vexebantur. 6. Exclusio à Regno cælorum, quod enim *ligatum est in terris, etiam ligatum est in cælis*, nisi per veram contritionem cum voto absolutionis, in foro Dei absolvatur.

Pœnæ excommunicationi maximè hæretico-

rum

rum per accidens annexæ, Ecclesiasticæ Irregularitas seu incapacitas ad sacros Ordines suscipiendos, & in susceptis ministrandum, & Privatio omnis Beneficij, Jurisdictionis, & Potestatis Ecclesiasticæ. 3. Privatio Ecclesiasticæ Libertatis. Pœnæ verò hæreticorum Politicæ sunt. 1. Confiscatio omnium bonorum. 2. Excommunicatorum subditorum à juramento Fidelitatis. 3. Pœna capitis. De quibus, ad nostrum nihil spectantibus, consulendi Juristæ & Legum Doctores. De pœnis autem excommunicatorum in communi, ex professo agitur in materia de Censuris.

SECTIO III.

Communicatio Catholicorum cum hæreticis in crimine, Sacris, Matrimonij Politicis.

SUMMARIUM.

26. Mortaliter peccant, & excommunicantur communi-
cantes cum hæreticis in ipso crimine hæresis, ut sunt
27. I. Eis in hoc credentes.
28. II. Eorum fautores.
29. III. Receptores, & defensores.
30. In causa hæresis: non autem in alia causa.
31. Quomodo, aut qualiter liceat, vel non liceat
communicare in sacris, v. g. concionibus, ex-
communicatione, Baptismo &c.
32. Matrimonia Catholicorum cum hæreticis sunt
valida, mortaliter tamen illicita ob varia peccata.
33. Nisi rationabili causa excusentur.
34. Etiam quævis communicatio cum eis politica
quæ ad subversionem inducens est sub mortali prohibita
re divino, & naturali.